

Alana Özgü Risk Alma Ölçeği- Kısa Formu'nun (DOSPERT-30) Türkçe Uyarlaması

The Adaptation Study Into Turkish of Domain Specific Risk Taking Scale-Short Form (DOSPERT-30)

¹ Sırrı Cem DİNÇ

² Özge YAVAŞ TEZ

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknoloji Yüksekokulu, NEVŞEHİR

² Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri, ANKARA

Yazışma Adresi
Corresponding Address:

Dr. Öğr. Üyesi Sırrı Cem DİNÇ

ORCID: 0000-0001-6915-4540

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknoloji Yüksekokulu, NEVŞEHİR

E-posta: scem.dinc@gmail.com

Geliş Tarihi (Received): 16.10.2018

Kabul Tarihi (Accepted): 16.09.2019

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Alana Özgü Risk Alma Ölçeği (DOSPERT)'in psikometrik özelliklerini araştırmaktır. Araştırmanın örneklemi dilsel eşdeğerlik çalışması 30, test-tekrar test ve ölçüm güvenilirliği 54, yapı geçerliği farklı kategorilerde (hava, kara, su) yer alan 510 doğa ve macera rekreasyonu katılımcısından oluşmaktadır. DOSPERT'in Türkçe'ye uyarlanması sürecinde öncelikle ölçeğin dilsel eşdeğerliği incelenmiş ve Türkçe ile İngilizce formdan elde edilen puanlar arasında pozitif yönde güçlü ve anlamlı korelasyonlar saptanmıştır. Açımlayıcı ve Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, DOSPERT'in Türk kültürü için orijinal ölçekle tutarlı olarak beş faktörlü yapısı doğrulanmış ve 30 maddeli orijinal ölçekten farklı olarak 25 madde olarak geçerliği ispatlanmıştır. Güvenirlik analizi sonucunda, ölçeğin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha (α) etik .78, finansal .78, sağlık/güvenlik .76, rekreasyonel .78, sosyal .75, toplam ölçek .86) ve test-tekrar test güvenilirlik (n=54, etik .46, finansal .67, sağlık/güvenlik .78, rekreasyonel .72, sosyal .34 ve toplam ölçek .78), ölçüm güvenilirliği (t=1.288, p=.203, p>.05) olarak bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, DOSPERT'in doğa ve macera rekreasyonu alanında kullanılabilir yeterli psikometrik özelliklere sahip bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: DOSPERT, Risk alma, Macera

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the psychometrical features of the A-Domain Specific Risk Taking (DOSPERT) scale. The sample of the study includes linguistic equivalence of the scale, test-retest and measurement reliability were conducted with 30 and 54 participants respectively. Construct validity was also carried out on 510 participants from different outdoor adventure categories (from air, land and water-based). In Turkish adaptation process of DOSPERT, its language equivalence was assessed and strong positive and significant correlations were obtained between Turkish and English versions. Explanatory and Confirmatory factor analysis showed, a five-factor structure confirmed for Turkish culture consistent with the original scale of DOSPERT and has proved valid as twenty-five item unlike the original. Reliability analyses showed, internal consistency coefficients (Cronbach Alpha (α) ethical .78, financial .78, health/safety .76, recreational .78, social .75, and total scale .86) and test-retest reliability (n=54, ethical .46, financial .67, health/safety .78, recreational .72, social .34 and total scale .78) and measurement reliability (t=1.288, p=.203, p>.05) were found. Based on these results, it can be said that DOSPERT is an instrument that has sufficient psychometric properties can be used in the field of outdoor adventure recreation.

Key Words: DOSPERT, Risk taking, Adventure

GİRİŞ

Son yirmi yılda, macera rekreasyonunun bir parçasını teşkil eden sıra dışı sporlar ve daha az riskli kuzenlerine olan katılım oranları, geleneksel spor faaliyetlerinin çoğuna kıyasla kat kat artış gösterdi (Pain ve Pain, 2005). Macera davranışı, genellikle doğal ortamlarda gerçekleşen doğal risk unsurları ile açık havada ortaya çıkan serbest zaman aktivitesidir (Lee ve Tseng, 2015). Tarihi perspektifte macera; bilinmeyenlerin keşfedilmesi, uzak topraklara zengin olmak amacıyla seyahat aracı niteliğindeki zaman içerisinde maceranın kendisi bir hedef unsuru haline gelerek serbest zaman değerlendirilecek özel bir ilgi alanı olarak yerini almıştır (Gülcan, 2004). Raiola ve O' Kneefe (1999) macera ruhunu insani bir ihtiyaç olarak görmektedir. Dağın bir yüzünü görme isteği ve sıradan olanla bağını kopartıp daha büyük denizlere yelken açma hevesi olarak ifade edilmektedir (Rajola ve O'Keefe, 1999; Howard, 2009).

Macera rekreasyonu, doğal alanlarda gerçekleştirilen bireye macera ve heyecan arayışı sunan ve risk seviyesi değişen aktiviteler olarak tanımlanırken; risk alma bir alternatifini veya pek çok eylem biçimi arasından birini seçmek olarak sunulmuştur (Dickson ve Dolnicar, 2004; Keyes, 1985). Deneyim ve tatmin amacıyla maceranın merkezinde rol alan risk, macera rekreasyonu programlarının içerisinde olmazsa olmaz özellik taşımakta ve eksikliği halinde bireylerin aktivitelere katılım isteğinde azalma yaratabilmektedir (Weber, 2001; Dickson ve Dolnicar, 2004). Macera içerisinde yer alan "risk algısını" bireysel olarak gören Dickson ve Dolnicar (2004) riskin, bireyden bireye değişkenlik göstereceğini savunmuştur. Sadece fiziksel risklerin değil aynı zamanda sosyal ve psikolojik risklerin mümkün olduğuna ilişkin açıklama getiren yazarlar, bireyin bazen aktivitenin kendisini risk olarak algılamakta bazen de grupla hareket etmeyi risk olarak görebileceğini belirtmişlerdir. Katılımcılar tarafından deneyimin bir parçası olarak kabul edilen risk, korku, heyecan arayışı ve ürpertinin bir birleşimi veya kişisel gelişim olarak kabul edilmektedir. Bu noktada tehlikenin varlığı ile ortaya çıkan, değer verilen şeylerin kaybedilme potansiyeli olarak adlandırılan risk, rekreasyon içerisinde yer alan macera programlarında bireyleri etkinliğe yönlendiren temel nedenler arasında görülmektedir ve doğa sporları açısından da en dikkat çekici durumsal değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (Dinç, 2018).

Risk tercihlerinin varlığı ve olası oluşumuyla ilgili sorular henüz çözüme kavuşturulmadığı için (Fox ve Tannenbaum, 2011), risklere karşı tutumdaki bireysel farklılıkları değerlendiren bir ölçeğe ihtiyaç duyulmaktadır. İnsanların risk ve belirsizliği içeren iş veya kişisel kararları çözme biçiminde farklı yaklaşımlar gösterdiği açıktır. Bu farklılıklar genellikle risk tutumundaki farklılıklar tarafından tanımlanmakta veya açıklanmaktadır (Weber ve diğ., 2002).

DOSPERT-30 araştırmacılara ve uygulayıcılara katılımcılar tarafından bildirilen risk tutum derecesi ve algılananlarının değerlendirmelerini sağlayan, beş alt boyutta (etik, finansal - kumar ve yatırımlara ayrıştırılabilir - sağlık / güvenlik, sosyal ve rekreasyon kararları) risk almayı değerlendiren bir ölçektir (Blais ve Weber, 2006a; Blais ve Weber, 2006b). Sağlıkla ilgili risk alma eğilimi de dahil olmak üzere, bir dizi günlük durumdaki risk eğilimleri, risk algıları ve algılanan risk tutumu gibi çoklu risk yapılarının eşzamanlı ve doğrudan ölçtüğü için kullanımı literatürde sıklıkla görülmektedir (Harrison ve diğ., 2005, s10; Blais ve Weber, 2006b). Ölçeğin faktör yapısı çok çeşitli ortamlarda, popülasyonlarda ve kültürlerde uyarlanarak kullanılmıştır (Hanoch ve diğ., 2006; Johnson ve diğ., 2004; Zuniga ve Bouzas, 2005, Blais ve Weber, 2006b). Ölçeğin farklı kültürlerde gerçekleştirilen uyarlama çalışmaları incelendiğinde; İspanyol kültürüne (Lozana, ve diğ., 2017), doğu kültürü olan Makao Çinlileri arasında (Wu ve Cheung, 2014), Çin kültürüne (Du ve diğ., 2014) Anglophone ve Francophone Kuzey Amerika kültürüne (Blais ve Weber, 2006b), Alman kültürüne (Johnson ve diğ., 2004) uyarlama çalışması yapılmıştır.

Literatürde farklı alanlara ilişkin yurtiçi alan yazın incelendiğinde; Gezeri ve diğ. (2014) tarafından "Sosyal Bilgiler Odaklı Akademik Risk Alma Davranışları Ölçeği"; Yaman ve Köksal (2014) tarafından "Fen Öğrenmede Zihinsel Risk

Alma ve Yordayıcılarına İlişkin Algı Ölçeği (FÖZRAY)”; Korkmaz (2002) tarafından “Akademik Risk Alma Ölçeği”; Kazel (2001) tarafından “Risk Alma Davranış Ölçeği”; Gençtanırım (2014) tarafından “Riskli Davranışlar Ölçeği- Üniversite Formu”; Bayar (1999) tarafından “Risk Alma Ölçeği”; Demirhan ve diğ. (2014) tarafından “Extrem Sporları Risk Algısı ve Çekicilik Ölçeği” olmak üzere bireylerin risk alma ve risk algısına yönelik birçok ölçme aracının geliştirildiği ya da kendi kültürlerine uyarlama çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. DOSPERT 2010 yılında “Tehlikeyi Kanıksama ve Risk Alma Arasındaki İlişkinin Özel Güvenlik Personeli Üzerinde İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında Türkçe’ye çevrilerek kullanılmış (Gürsel, 2010), fakat herhangi bir psikometrik çalışmalarının yapılmadığı ya da bulgularının çalışmada sunulmadığı belirlenmiştir. Araştırmacıyla bağlantı kurulmaya çalışılsa da kendisine ulaşılamamıştır.

Farklı dil ve alanlarda DOSPERT’le ilişkili çalışmalar incelendiğinde; algılanan riske yönelik tutumlardaki kültürlerarası benzerlikler (Weber ve Hsee, 1998) cinsiyet farklılıkları ve risk alma davranışı arasında erkeklerin kadınlara göre etik, sağlık/güvenlik, rekreasyon alt boyutlarında ve genel olarak risk alma davranış eğilimlerinin daha fazla olduğu bildirilmiştir (Arnet, 1992; Arnett ve Balett, 1993; Parsons ve diğ., 1997; Paetsch ve Bertrand, 1997; Chen ve diğ., 1998; Byrnes ve diğ., 1999; Grenee ve diğ., 2000; Yılmaz, 2000; Aktaş, 2014). Harris ve Jenkins (2006) bu bulgulara ek olarak çalışmalarında kadınların daha çok gizli ödemeler ve harcamalara ilişkin daha fazla risk aldıklarını belirtmiştir. Cinsiyet farklılıklarının belirli durumlarda risk alma davranışı üzerinde ne tür bir değişim gösterdiğine ilişkin yapılan çalışmalarda “sosyal statü” faktörü belirleyici olmuştur. Erkeklerin kadınlara göre statü sahibi olma yönündeki merakı ile paralel olarak risk alma davranış eğilimlerinin de artış gösterdiği belirtilmiştir (Wilson ve Daly, 1985; Ermer ve diğ., 2008). Mishra ve Martin (2010) tarafından 115 genç erkek ve kadın katılımcılar ile yaptığı çalışmada gelir düzeyi ve yaşam kalitelerinin düştüğü durumlarda erkeklerin kadınlara göre daha fazla risk alma davranışı gösterdiği vurgulanmıştır. Yaş ile risk alma davranışı arasındaki farklılıklara ilişkin yapılan çalışmalarda, yaşın risk alma davranışı üzerindeki etkisinin, genç ve erkek katılımcılarda daha fazla olduğu ve ergenler üzerinde yapılan çalışmada özellikle yaşları 15 ile 18 arasındaki genç erkek ergenlerde risk alma davranışına eğilimin arttığı (Yılmaz, 2000) bildirilirken; Kandel (1985) bütün yaş ile doğru orantılı olarak risk alma davranışının da artış gösterdiğini ifade etmiştir. Aktaş (2014) ise bu bulgulara aksi yönde, çalışmasında 33 yaş ve üzerindeki katılımcıların risk alma davranışından kaçındıklarını belirtmiştir. Bireysel farklılıklar, kişilik özellikleri ve risk alma davranışı ile ilgili çalışmalara da rastlanmıştır. Llewellyn ve Sanchez (2008) tarafından 116 aktif kaya tırmanışçısı ile gerçekleştirilen çalışmada %22’lik bir kesimin risk almaktan kaçındığı ve diğer katılımcıların risk alma davranış eğilimlerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca öz yeterlik faktörünün risk almada belirleyici olduğu ve bu doğrultuda öz yeterliği yüksek olan erkek katılımcıların risk alma davranış eğilimlerinin de arttığı bulunurken; Llewellyn ve diğ. (2008) tarafından Britanya’da yaşları 16 ile 62 arasında değişen 163’ü aktif toplamda 201 tırmanış sporu ile ilgilenen katılımcılar üzerinde gerçekleştirilen benzer bir çalışmada da 5 doğal alan ve 6 kapalı alan belirlenmiş ve tırmanışçıların öz yeterlik dereceleri ile tırmanış anındaki risk alma davranış düzeyleri incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde katılımcılar arasında öz yeterliği yüksek olan tırmanışçıların daha fazla risk aldığı belirlenmiştir. Mishra ve Lalumiere (2011) yaptıkları çalışmada risk alma ve dürtüsellik, heyecan arama ve düşük öz denetim gibi kişilik özellikleri arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Slanger ve Rudestam (1997) öz-yeterlik, heyecan arayışı ve risk alma arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kayakçılar, kaya tırmanışçıları, kanocular ve akrobatik uçuş sporu ile ilgilenen katılımcılar üzerinde yaptıkları çalışmada, aşırı risk alma davranışı gösteren katılımcıların buna paralel olarak yüksek öz yeterliğe sahip oldukları bulunurken risk alma seviyesi ile heyecan arama arasında ilişki tespit edilememiştir. Konuya farklı bir perspektiften yaklaşan araştırmacılar narsistik kişilik özelliğinin bireyde risk alma eğilimi oluşturacağı yönünde varsayımda bulunarak birçok araştırma yapmıştır. Bu araştırmalar kumar (Lakey ve diğ.,

2008), agresif sürüş (Britt ve Garitty, 2006), finansal yatırım stratejileri (Foster ve diğ., 2007), heyecan arama (Emmons, 1981) ve dürtüler (Foster ve Trimm, 2008; Vazire ve Funder, 2006) belirli risk aktivitelerini içermektedir. Yapılan bu araştırmalar narsistlerin risk alma eğilimini ortaya koymaya yönelik iken özellikle Foster ve diğ. (2009) tarafından narsistleri risk almaya iten mekanizmaları incelemek amacıyla yapılan çalışmada bu mekanizmalar araştırılmıştır.

Literatürde farklı alanlarda risk alma davranışı üzerinde çalışmalar özetlenmiştir. Kullanılan ölçekler incelendiğinde özellikle doğa ve macera alanına yönelik Türkçe alan yazında bireylerin risk alma davranışlarını belirleyecek bir ölçeğin mevcut olmadığı genel sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda doğa ve macera rekreasyonu alanına özgü kullanılabilecek risk alma davranış ölçeğine ihtiyaç duyulması bu araştırmanın en belirleyici gerekçelerinden birisini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, Blais ve Weber (2006) tarafından geliştirilen Alana Özgü Risk Alma Ölçeği-Kısa Formu (DOSPERT) Türkçe'ye uyarlanarak ve ölçeğin psikometrik özelliklerini incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırma 3 farklı örneklem grubu üzerinde yürütülmüştür. Dilsel eşdeğerlik çalışması EÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gören 30 öğrenci (13 kadın, yaş: 22.23 ± 1.78 ; 17 erkek, yaş: 21.53 ± 1.28), test-tekrar test ve ölçüm güvenilirliği doğa sporları kampına katılan 54 katılımcı (24 kadın, yaş: 22.62 ± 1.68 yaş; 30 erkek, yaş: 23.54 ± 2.34), yapı geçerliği farklı kategorilerde (hava, kara, su) yer alan 510 doğa ve macera rekreasyonu katılımcısı (126 kadın, yaş: 30.53 ± 8.99 ; 384 erkek, yaş: 33.55 ± 9.23) üzerinde yürütülmüştür. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik bilgiler

Ölçüm Grubu	ERKEK		KADIN	
	n	YAŞ $\bar{x} \pm Ss$	n	YAŞ $\bar{x} \pm Ss$
Dilsel Eşdeğerlik	13	22.23 ± 1.78	17	21.53 ± 1.28
Test Tekrar Test ve Ölçüm Güvenirliği	24	22.62 ± 1.68	30	23.54 ± 2.34
Yapı Geçerliği	126	30.53 ± 8.99	384	33.55 ± 9.23

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplamak amacıyla DOSPERT'in yanı sıra uyum geçerliğinin incelenmesinde TAS-20 ve Beyin Baskınlığı Aracı kullanılmıştır.

Alana özgü risk alma ölçeği (DOSPERT): Bireylerin risk alma davranışlarını ölçen ve ilk olarak Weber ve diğ (2002) tarafından geliştirilen, Blais ve Weber (2006) tarafından kısa formu oluşturulan "DOSPERT (A-Domain-Specific Risk Taking) ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması araştırmada yapılmıştır. Ölçekte 5 alt boyut toplam 30 ifade bulunmaktadır. Bu 5 alt boyut etik (6,9,10,16,29,30), finansal (3,4,8,12,14,18), sağlık/güvenlik (5,15,17,20,23,26), rekreasyon (2,11,13,19,24,25), sosyal (1,7,21,22,27,28) ifadelerden oluşmaktadır. Ölçek yedili likert tipinde olup tamamına veya her bir alt boyuta ilişkin toplam puana göre çalışır. Yüksek puanlar yüksek risk alma eğilimini ifade eder. Ölçeğin uluslararası araştırmalardaki kullanımı atf kuralları çerçevesinde serbest bırakılmıştır (<https://sites.google.com/a/decisionsciences.columbia.edu/dospert/>).

Toronto aleksimi ölçeği (TAS-20): Bagby ve diğ. (1994) tarafından geliştirilen 20 soruluk Toronto Aleksimi Ölçeği (TAS-20)'nin Türkçe uyarlama çalışmaları Güleç ve diğ. (2009) tarafından yapılmıştır ve ölçeğin güvenirlik katsayısı $\alpha = .78$ olarak bulunmuştur. Ölçek “duyguları tanımlamada güçlük”, “duyguları ifade etmede güçlük” ve “dışa dönük düşünce” olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin madde dağılımları ise duyguları tanımlamada güçlük (1, 3, 6, 7, 9, 13, 14), duyguları ifade etmede güçlük (2, 4, 11, 12, 17), dışa dönük düşünce (5, 8, 10, 15, 16, 18, 19, 20) şeklindedir. Ölçek, beşli likert tipi ölçektir. TAS-20 ölçeğin tamamına veya her bir alt boyuta ilişkin toplam puana göre çalışır. Ancak 4., 5., 10., 18. ve 19. maddeler puanlamaya ters çevrilerek katılır ve ölçekte yüksek puanlar yüksek aleksitimik olarak değerlendirilirler. Ölçeğin mevcut çalışmada kullanılması için gerekli izinler alınmıştır ve araştırmada ölçeğin ve ölçeğe ilişkin alt boyutların iç tutarlık analizleri yapılmış ve toplam ölçek için $\alpha = .76$, duyguları tanımlamada güçlük alt boyut için $\alpha = .74$, duyguları ifade etmede güçlük alt boyutu için $\alpha = .65$, dışa dönük düşünce alt boyutu için $\alpha = .61$ olarak bulunmuştur.

Beyin baskınlık aracı: Beyin yarım kürelerinin farklı zihinsel özelliklerinden yararlanılarak baskın beyin yarım küresini belirlemek amacı ile oluşturulan ölçek Davis, Nur ve Ruh (1994) tarafından geliştirilmiş ve ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Avcı (2007) tarafından yapılarak madde sayısı 26'ya düşürülmüştür. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .70 olarak bulunmuştur. Araçta yer alan maddelerin A ve B seçeneklerinin kaçar defa tercih edildiği sayılarak C seçeneği dikkate alınmayacak, A seçeneğinin tercih edilme sayısının önüne (-) işareti, B seçeneğinin tercih edilme sayısının önüne (+) işareti koyularak ve A ve B seçeneklerini tercih etme değerleri toplanarak tanımlanan sayı aralıklarına göre bireylerin beyin baskınlık alanları bulunacaktır. Ölçeğin araştırmada kullanılması için gerekli izinler alındıktan sonra ölçeğe ait iç tutarlık güvenirlik katsayısı hesaplanmış ve toplam ölçek için $\alpha = .70$ olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması: Araştırma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurul onayı 05.05.2016 tarih 35209 no'lu kararıyla başlatılmıştır. Ölçeğin kaynak dilden (İngilizce) hedef dile (Türkçe) çeviri sürecinde, maddelerdeki ifadeler göz önünde bulundurularak farklı alanlarda, tercihen yurt dışı deneyimi olan, beş uzmandan Türkçe çevri istenmiştir. İfadeler macera rekreasyonu alanında uzman üç kişi tarafından değerlendirilmiş ve Türkçe form oluşturulmuştur. Form, iki farklı uzmana gönderilerek tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. İfadeler ana dili İngilizce olan ve Türkçe bilen bir dil uzmanı tarafından orijinali ile karşılaştırılarak tutarlığı artırılmıştır. Türkçe formda yer alan ifadeler tek tek irdelenerek Türkçe dil anlatım bozukluğuna ilişkin sorun olup olmadığı kontrol edilerek ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçeğin, Türkçe ve İngilizce formları üç hafta ara ile İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gören 30 öğrenciye uygulanarak dil eşdeğerlik çalışması yapılmıştır. Sonraki aşamada ise test tekrar test güvenirliği ve macera katılımcısı toplam 510 kişiyle ölçeğin yapı geçerliği sınanmıştır.

Verilerin Analizi: Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için Amos 23.0 programı kullanılmış ve analizlere ilk 30 maddelik ölçeğe ilişkin güvenirlik (Cronbach Alpha) ve madde analizleri yapılmıştır. Bunun için ölçek maddelerinin ayırt ediciliğini ölçmek için Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu düzeltilmiş formülü kullanılarak madde-toplam ve madde-alan korelasyon değerleri ve düzeltilmiş madde korelasyon değerleri hesaplanmıştır. Farklı kültürlerde uyarlaması yapılan ölçek, öneriler dikkate alınarak (Blais ve Weber, 2006) önce “5 model” yöntemiyle ileri düzey DFA yapılarak değerlendirilmiştir. Örneklemenin veri analizi için uygunluğu KMO (Kaiser-Meyer-Oklın) katsayısı ve Barlett Sphericity test değerleri incelenmiştir. Daha sonra SPSS 22.00 programı kullanılarak AFA yapılarak DFA için kontrol basamağı oluşturulmuştur. Geçerlik çalışmasından sonra DOSPERT Ölçeği'nin iç tutarlılık güvenirliği için Cronbach Alpha değerleri yeniden hesaplanmıştır ve ölçüt uygunluk geçerliği için ise ölçekler arası korelasyon değerleri incelenmiştir.

BULGULAR

Dilsel Eşdeğerlik Çalışması: DOSPERT'in dilsel eşdeğerlik çalışması 3 hafta ara ile İngiliz dili ve edebiyatı bölümünde okuyan 30 öğrenciye ölçeğin İngilizce ve Türkçe formu uygulanmıştır. Aynı kişilerden elde edilen otuz maddelik ölçeğin iki uygulama arasındaki kararlılık katsayısı Pearson korelasyon katsayısı değerleri hesaplanarak bulunmuştur. Test sonuçlarına göre toplam puanlar açısından korelasyon katsayılarına bakıldığında; “Etik” alt boyut için 0.97 ($p<.01$), “Finans” alt boyut için 1.0 ($p<.01$), “Sağlık/Güvenlik” alt boyut için 1.0 ($p<.01$), “Rekreasyon” alt boyut için 0.97 ($p<.01$) ve “Sosyal” alt boyut için 0.92 ($p<.01$) olduğu görülmektedir (Tablo 2). Bu bulgulardan hareketle, ölçeğin Türkçe formu ile İngilizce formunun arasında anlamlı ilişki saptanması ($p<.01$). Ölçeğin dilsel açıdan eşdeğer olduğunu göstermektedir. DOSPERT'in Türkçe ve İngilizce formlarında yer alan maddelerin korelasyonlarına ilişkin ulaşılan değerler Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. DOSPERT ölçeği dilsel eşdeğerlik çalışmasına (Türkçe ve İngilizce form uygulamaları) ait korelasyon sonuçları

	Madde no	n	r	p
Etik Alt Boyut	6	30	.95	$p<.01$
	9	30	.96	$p<.01$
	10	30	.97	$p<.01$
	16	30	.92	$p<.01$
	29	30	.93	$p<.01$
	30	30	.99	$p<.01$
Etik Toplam		30	.97	$p<.01$
Finansal Alt Boyut	3	30	.97	$p<.01$
	4	30	.95	$p<.01$
	8	30	.97	$p<.01$
	12	30	.98	$p<.01$
	14	30	.95	$p<.01$
	18	30	.95	$p<.01$
Finansal Toplam		30	1.0	$p<.01$
Sağlık/Güvenlik	5	30	.97	$p<.01$
	15	30	.97	$p<.01$
	17	30	.97	$p<.01$
	20	30	1.0	$p<.01$
	23	30	.98	$p<.01$
	26	30	.96	$p<.01$
Sağlık/Güvenlik Toplam		30	1.0	$p<.01$
Rekreasyon Alt Boyut	2	30	.98	$p<.01$
	11	30	.95	$p<.01$
	13	30	.98	$p<.01$
	19	30	.95	$p<.01$
	24	30	.97	$p<.01$
	25	30	.92	$p<.01$
Rekreasyon Toplam		30	.97	$p<.01$
Sosyal Alt Boyut	1	30	.91	$p<.01$
	7	30	.85	$p<.01$
	21	30	.92	$p<.01$
	22	30	.95	$p<.01$
	27	30	.85	$p<.01$
	28	30	.95	$p<.01$
Sosyal Toplam		30	.92	$p<.01$

Madde Analizleri: Yapı geçerliğine geçilmeden önce 30 maddelik özgün ölçeğin Cronbach Alpha değeri, düzeltilmiş madde-toplam güvenilirlik ve madde-alan korelasyon değerleri incelenmiştir (Tablo 3). Tablo 3’de görüleceği gibi ölçeğin 5 temel boyutu altında yer alan maddelere ilişkin Cronbach Alpha katsayısı otuz maddelik ölçek için “.69” ile “.78”

arasında değişirken, toplam ölçek maddelerine ilişkin bu değer .73 olarak bulunmuştur. Bu değerler referans değerler (Field, 2009:11) ile tutarlı olduğundan ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısının iyi/kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin madde-toplam güvenilirlik değerleri incelendiğinde ise 10, 16 ve 30. maddenin sınır değer olarak kabul edilen .30'un altında olan maddeler faktör analizine geçilmeden önce analiz dışı bırakılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan değerler Tablo 3'de sunulmuştur:

Tablo 3. Otuz maddelik DOSPERT'in güvenilirlik değerleri

Alt Boyutlar	Madde No (30 madde)	α	r1	r2
Etik	(6,9,10,16,29,30)	.69	-----	.45- .62
Finans	(3,4,8,12,14,18)	.76	-----	.61- .77
Sağlık/Güvenlik	(5,15,17,20,23,26)	.75	-----	.53- .67
Rekreasyon	(2,11,13,19,24,25)	.78	-----	.63- .82
Sosyal	(1,7,21,22,27,28)	.75	-----	.51- .68
Ölçek Toplam	----- ----	.73	madde 10 (0.19) madde 16 (0.13) madde 30 (0.12)	.17- .62

α = 30 maddelik özgün ölçeğin Cronbach Alpha (α) değeri

r1 = 30 maddelik özgün ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam güvenilirlik katsayısına ilişkin problemliler maddeler

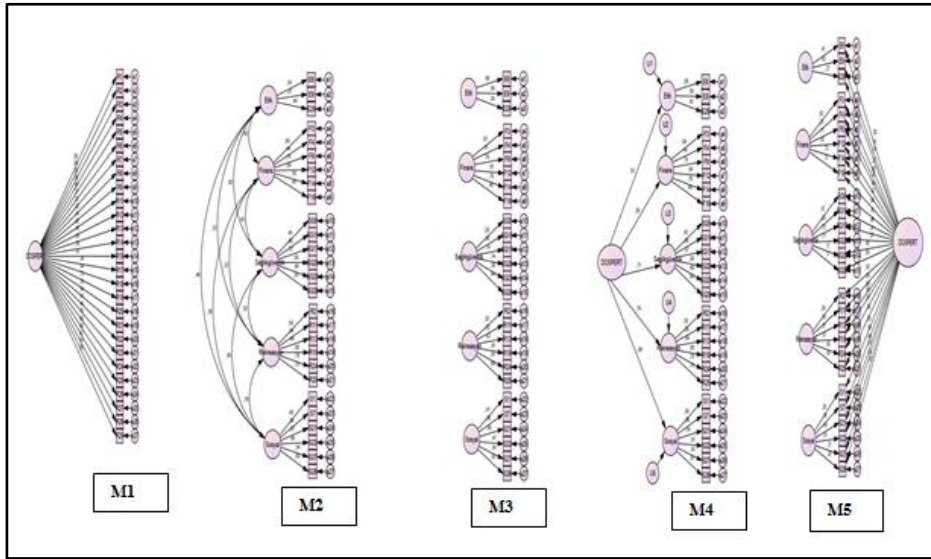
r2 = 30 maddelik özgün ölçeğin madde-toplam ve madde-alan korelasyon değerleri (**p<.01)

Yapı Geçerliliği: DOSPERT Türkçe formunun yapı geçerliliği analizlerine geçmeden önce örneklemin veri analizine uygunluğunu belirlemek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Sphericity testleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre KMO örneklem uygunluğu katsayısının 0.87 olarak bulunarak çok iyi düzeyde olduğu ve Barlett Sphericity test değerinin ise 5173.758±351 (p<.001) olarak tespit edildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre verilerin referans değer aralıkları içerisinde yer alması faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Field, 2009, s. 647).

DOSPERT Ölçeği İçin Uygun DFA Modeli Seçimi: Ölçekte ortaya çıkan sorunlara ilişkin öneriler (Blais ve Weber, 2002; Blais ve Weber, 2006; Wu ve Cheung, 2014) dikkate alınarak "5 model" yöntemi ile kültüre uygun DFA model seçimine gidilmiştir. Amos 23.0 programı kullanılarak gerçekleştirilen DFA yönelik 5 modelin (M1, M2,M3,M4,M5) arasında en iyi uyum iyiliği değerinin birinci dereceden 5 korelasyon modeli M2 (First-order, 5 correclated faktör) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4). Modellere ilişkin gerçekleştirilen DFA analizleri Tablo 4'de sunulmuştur.

Oluşturulan modelde (M2 modeli) faktörleri bilinen bir yapı test edildiğinden test edilen 5 faktörlü modelin kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerine ulaşıncaya kadar bazı maddelerin ölçekten elemine edilmesi gerekmektedir (Şimşek, 2007). Bu doğrultuda analiz işlemlerine geçmeden önce gerçekleştirilen madde istatistikleri, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri incelenmiş ve ardından AFA gerçekleştirilmiştir (Tablo 5). 27 maddelik ölçeğe ait AFA sonucu Tablo-5'de verilmiştir.

Tablo 4. DOSPERT ölçeğine Ait M1, M2, M3, M4, M5 modelinin DFA analizi

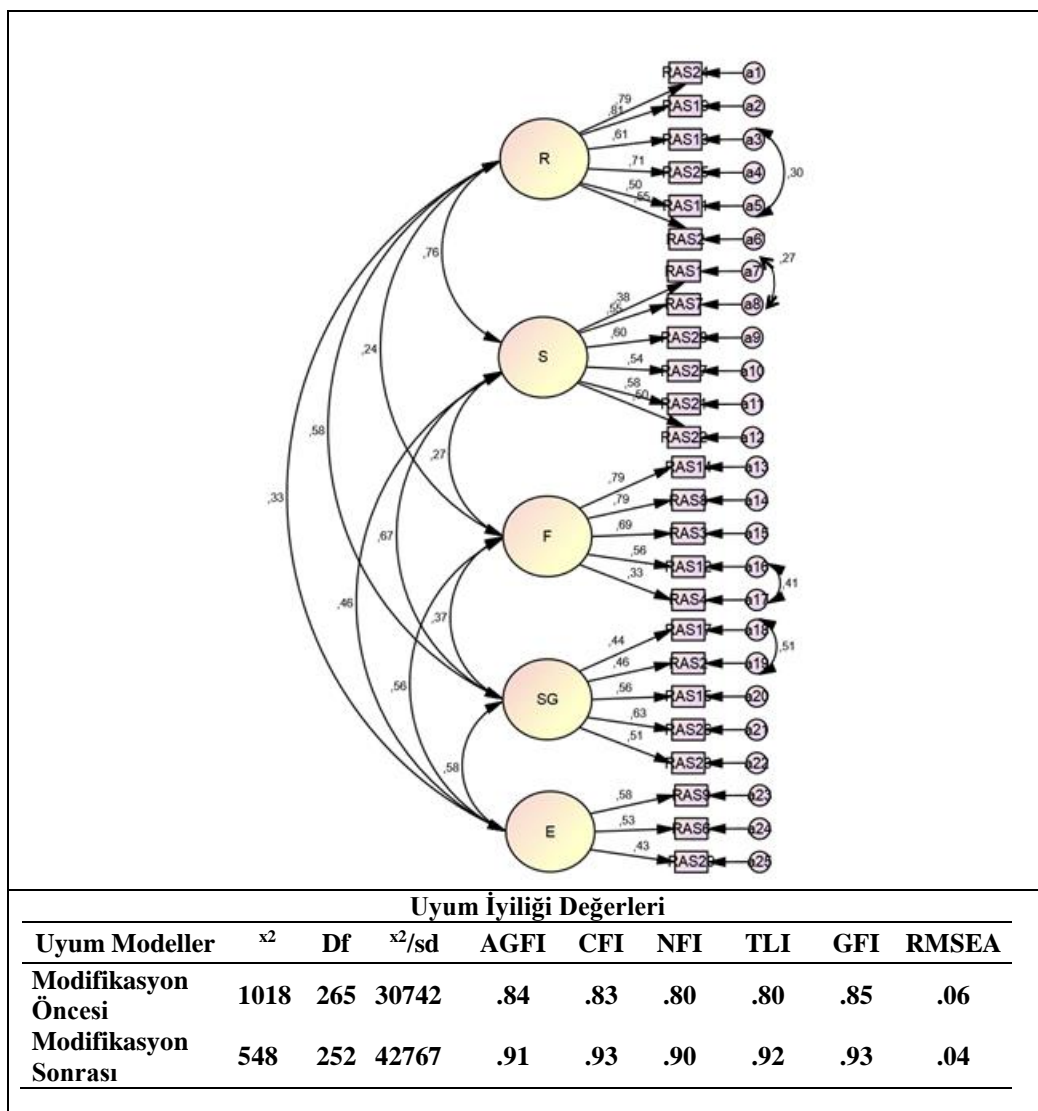


Tablo 5. DOSPERT faktör yapısı ve faktör yükleri

n=510						Açıklanan Varyans %	Toplam Varyans %
Madde no	F1	F2	F3	F4	F5		
Madde 24	.794					% 24.6	
Madde 19	.769						
Madde 13	.675						
Madde 25	.657						
Madde 11	.559						
Madde 2	.510						
Madde 1		.593				% 9.8	
Madde 7		.563					
Madde 28		.517					
Madde 27		.517					
Madde 18		.505					
Madde 21		.490					
Madde 22		.435					
Madde 14			.804			% 6.7	% 50.3
Madde 8			.780				
Madde 3			.710				
Madde 12			.666				
Madde 4			.512				
Madde 17				.807		% 4.6	
Madde 20				.806			
Madde 15				.473			
Madde 26				.439			
Madde 23				.436			
Madde 9					.670	% 4.4	
Madde 6					.653		
Madde 5					.511		
Madde 29					.456		

Tablo 5’de sunulan ölçeğin yirmi yedi maddeye yapılan AFA yönteminde Blais ve Weber (2006) tarafından geliştirilen 5 alt boyutlu bir yapı ortaya konulmuş, en yüksek olabilirlik kestirim yöntemi Maximum Likelihood tercih edilirken, faktörlerin birbiriyle ilişkili olduğu da bilindiği için Direct Oblimin döndürme tekniği seçilmiştir. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde bazı maddelerin (madde 5 ve madde 18) farklı bir faktöre yüklendiği görülmektedir. Yüksek faktör yük değerlerine sahip bu maddelerin ilgili faktör altında toplanmaması, M2 modelinde gözlemlenen yüksek hata kovaryansı ve uyum iyiliği değerlerindeki düşüklük dikkate alınarak sorun teşkil eden maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Böylece toplam yirmi beş madde kalan ölçeğe tekrar M2 modeli baz alınarak DFA yapılmıştır (Tablo 6). Yapılan analiz sonucu ve uyum iyiliği değerleri aşağıda Tablo-6’ da sunulmuştur.

Tablo 6. DOSPERT ölçeği 25 maddenin seçilen modele (M2) ilişkin gerçekleştirilen DFA ve uyum iyiliği değerleri



Tablo-6 incelendiğinde ölçeğin ilk hali ile yeterli uyum düzeyine ulaşmadığı görülmektedir. Literatürde bununla ilgili bazı modifikasyonlara gidilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur (Hoe, 2008, Arbuckle, 2012). Modele ilişkin uyum indekslerinden sonra modifikasyon indekslerine (MI) bakılabilir. Bunun için gözlenen değişken ile gizil değişkenler

arasında kovaryansa bakılarak modele ilişkin modifikasyon önerileri dikkate alınabilir. Bu modifikasyonlar programda hata terimleri temelinde oluşturulur. M2 modeli için önerilen modifikasyonlara bakıldığında, a3-a5, a7-a8, a16-a17 ve a18-a19 hata terimlerinin birbirine bağlanmasıyla modelin ki-kare değerinde önemli düzelme olduğu görülmüştür. Modele ilişkin iki hata teriminin birbirine bağlanması, iki hata terimi arasındaki gözlemlenen değişkenlerin kovaryans matrisinin eşitlenmesi anlamına gelmektedir (Meydan ve Şeşen, 2011). Gerekli modifikasyon işlemlerinden sonra modelin yeterli uyum iyiliği değerlerine ulaştığı ve maddelerin faktör yük değerlerinin .33 ile .81 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre ölçeğin 5 boyutlu faktör yapısı Türk örnekleminde doğrulanmıştır.

Örtüştürücü (Birleşen) Geçerlik (Convergent Validity): DOSPERT'in örtüştürücü geçerliğini belirlemek üzere DOSPERT'in Toronto Aleksitimi (TAS-20) ve Beyin Baskınlığı Ölçeği ile korelasyonu incelenmiştir. Bu incelemede aleksitimi ölçeğinin ve beyin baskınlık aracının kullanılmasının nedeni DOSPERT ölçeğinin her iki ölçme aracı ile ilişkisinin olduğu düşünülmektedir. Sağ beyin yarıküre baskınlığının daha düşük kontrol ve yüksek risk alma özelliğini desteklediği farklı çalışmalarda ortaya konmuştur (Avcı ve Yağbasan, 2008, s. 7). Buna ek olarak aleksitimik bireylerin narsistik kişilik özellikleri sergiledikleri (Koçak, 2002, s. 9) ortaya konulurken bu özelliklerin bireyde risk alma eğilimi oluşturacağı yönünde birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar kumar (Lakey ve diğ., 2008), agresif sürüş (Britt ve Garitty, 2006), finansal yatırım stratejileri (Foster ve diğ., 2007), heyecan arama (Emmons, 1981) ve dürtüler (Foster ve Trimm, 2008) belirli risk aktivitelerini içermektedir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde DOSPERT ile TAS-20 arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur [$r=.12$, $n=652$, $p<.01$]. DOSPERT ile Beyin Baskınlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunması ölçeğe ilişkin örtüştürücü geçerliğinin sağlandığını göstermiştir [$r=.19$, $n=652$, $p<.01$].

Güvenirlilik: DOSPERT'in güvenirliliği iç tutarlılık (Cronbach Alpha) ve test tekrar test yöntemleriyle hesaplanmıştır. Buna göre iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tümü için .86 alt boyutlara ilişkin iç tutarlılık katsayıları ise etik .78, finans .78, sağlık/güvenlik .76, rekreasyon .78 ve sosyal .75 olarak bulunmuştur (Tablo 7). Gerçekleştirilen analiz sonuçlarına ilişkin değerler Tablo 7'da sunulmuştur.

Tablo 7. Otuz ve Yirmi Beş Maddelik DOSPERT'in Güvenirlilik Değerleri

Alt Boyutlar	Madde No (25 maddelik) DOSPERT	$\alpha 1$	$\alpha 2$
Etik	(6, 9, 29)	.69	.78
Finans	(3, 4, 8, 12, 14)	.76	.78
Sağlık/Güvenlik	(15, 17, 20, 23, 26)	.75	.76
Rekreasyon	(2, 11, 13, 19, 24, 25)	.78	.78
Sosyal	(1, 7, 21, 22, 27, 28)	.75	.75
Ölçek Toplam	-----	.73	.86

$\alpha 1$: 30 maddelik özgün ölçeğin Cronbach Alpha (α) değeri

$\alpha 2$: 25 maddelik ölçeğin Cronbach Alpha (α) değeri

Test-Tekrar Test Güvenirliliği: DOSPERT'in kararlılığını ölçmek için ölçeğin test-tekrar test güvenirlilik katsayısı "Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon" analizi ile belirlenmiştir. Bunun için ölçek 3 hafta ara ile 54 doğa sporları kamp katılımcısına uygulanmıştır. Aynı kişilerden elde edilen, ölçeğin iki uygulama arasındaki kararlılık katsayısı Pearson korelasyon katsayısı değerleri hesaplanarak bulunmuştur. Toplam puanlar açısından bakıldığında katsayının .78 ($p<.01$) olduğu; alt boyutlara ilişkin toplam puanlar açısından korelasyon katsayılarının ise "etik" .46 ($p<.01$), "finans" .67 ($p<.01$), "sağlık/güvenlik" .78 ($p<.01$), "rekreasyon" .72 ($p<.01$) ve "sosyal" alt boyut için .34 ($p<.05$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu değerler referans değerler kapsamında değerlendirildiğinde ölçeğin her iki uygulaması

arasındaki kararlılığın kabul edilebilir düzeyde olduğu dolayısıyla ölçeğin güvenilir olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Cohen, 1988; Huck, 2012). Ölçüm güvenilirliğini belirlemek için ise ilk ve ikinci uygulamadan elde edilen puan ortalamalarının karşılaştırılmasında “bağımlı gruplarda t-test” kullanılmıştır. Test sonuçları değerlendirildiğinde ilk uygulama (test) ve ikinci uygulama (tekrar test) ile elde edilen puan ortalamaları karşılaştırıldığında iki ölçümün puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır ($t=1.288$; $p=.203$) (Tablo 8-9). Ölçeğe ait test-tekrar test ve T-testi sonuçlarına ilişkin değerler Tablo 8 ve Tablo 9’de sunulmuştur.

Tablo 8. Test-tekrar test analiz sonuçları

		DOSPERT (Alana Özgü Risk Alma) Ölçeği(n=54)			
		İlk Uygulama (Test)	İkinci Uygulama (Tekrar Test)	Analiz Sonuçları	
Ölçek ve Alt Ölçekler		Ort ± Ss	Ort ± Ss	r	p
Alt Ölçekler	Etik	10.64 ± 7.54	8.91 ± 4.48	.46**	p<.01
	Finansal	13.79 ± 6.33	12.75 ± 5.14	.67**	p<.01
	Sağlık/Güvenlik	16.23 ± 7.01	15.21 ± 6.86	.78**	p<.01
	Rekreasyon	21.74 ± 8.61	22.32 ± 8.48	.72**	p<.01
Ölçek	Sosyal	24.15 ± 5.13	24.71 ± 5.18	.34*	p<.05
	DOSPERT Ölçeği	99.94 ± 22.6	97.28 ± 23.3	.78**	p<.01

(**p<.01; * p<.05)

Tablo 9. Bağımlı gruplarda t-testi (paired sample t- test) sonuçları

	Ort ± Ss	N	T	Sig (2-tailed)
İlk Uygulama	99.94 ± 22.60	54		
İkinci Uygulama	97.28 ± 23.36	54	1.288	.203

TARTIŞMA

Bu araştırmada Blais ve Weber (2006) Alana Özgü Risk Alma Ölçeği-Kısa Formu’nu (DOSPERT) Türkçe’ye uyarlaması amaçlanmıştır. DOSPERT’in orijinal (İngilizce) ve Türkçe formunun dil eşdeğerlik çalışması için her formdan elde edilen korelasyon değerlerine bakılmıştır. Dilsel eşdeğerlik çalışmasından elde edilen bulgular, DOSPERT’in Türkçe ve orijinal (İngilizce) formu arasındaki korelasyon değerlerinin oldukça yüksek olması dilsel eşdeğerliğin sağlandığını göstermiştir.

Orijinal ölçeğe ilişkin gerçekleştirilen Cronbach Alpha değeri ve düzeltilmiş madde-toplam güvenilirlik değerleri referanslar ölçüm değerleriyle tutarlı (Blais ve Weber, 2006) olduğundan, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısının iyi/kabul edilebilir düzeyde olduğunu söylenebilir. Ölçeğin madde-alan korelasyon değerleri incelendiğinde ise üç maddeye ait (10, 16 ve 30) güvenilirlik değerleri sınır olarak kabul edilen .30 altında kalması nedeniyle, ilgili maddeler hesaplama dışı bırakılmıştır (Field, 2009, s. 11).

Veri analizine uygun bulunan 27 maddelik ölçek, Blais ve Weber (2006)’ın önerileri doğrultusunda, beş ayrı modelin testine ilişkin DFA analizine tabi tutulmuş ve M2 modelinin Türk kültürüne uygun olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin farklı kültürlerdeki uyarlama çalışmalarında da benzer yöntemlerin tercih edildiği görülmektedir. Bunlardan bazıları İspanyol kültüründe (Lozana ve diğ. 2017) M4 modeli, doğu kültürü olan Makao Çinlileri arasında ise M5 modeli (Wu ve Cheung, 2014) seçilerek uyarlamalarıdır.

27 maddelik ölçeğe M2 modeli benimsenerek gerçekleştirilen AFA analizleri sonucunda bazı maddelerin (5 ve 18) yüksek faktör yük değerleriyle orijinal ölçekteki faktör altında toplanmadığı görülmüştür. Gözlemlenen yüksek hata

kovaryansı ve düşük uyum iyiliği değerleri dikkate alınarak, sorun teşkil eden maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş (Şimşek, 2007) ve 25 maddelik ölçeğe nihai DFA geçilmiştir.

DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde başlangıçta modelin Çin örnekleminde olduğu gibi (Du ve diğ., 2011) yeterli uyum iyiliği değerlerine ulaşmadığı görülerek program tarafından önerilen modifikasyon önerileri dikkate alınmıştır. Gerekli modifikasyon işlemlerinden sonra modelin yeterli uyum iyiliği değerlerine ulaştığı görülmüştür. Dolayısıyla toplam beş madde çıkarılmasıyla ortaya çıkan 25 maddelik beş alt boyutlu ölçek Türk örnekleminde doğrulanmıştır. Orijinal yapıya ilişkin madde sayısındaki bu azalma ifadeler arasında kültüre özgü farklı algılanmasının da bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Du ve diğ., 2011).

DOSPERT'in uyum geçerliğini ortaya koymak için Tas-20 ve Beyin Baskınlığı ile korelasyonları incelenmiştir. Sonuçlar "finans" hariç tüm alt boyutlarla istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunduğunu ve ölçeğin uyum geçerliğinin sağlanmış olduğu göstermektedir. DOSPERT-Türkçe 25'in iç tutarlılığını belirlemek için yapılan Cronbach Alpha analizleri sonucu ölçeğin tümü için .86, etik alt boyutu için .78, finans alt boyutu için .78, sağlık/güvenlik alt boyutu için .76, rekreasyon alt boyutu için .78 ve sosyal alt boyutu için .75 değerleri belirlenmiştir. Görüldüğü gibi değerler Büyüköztürk (2011, s. 181)' ün önerdiği gibi .70 değerinin üstündedir. DOSPERT-Türkçe 25'in kararlılığını belirlemek için yapılan test-tekrar test güvenilirlik test sonuçları değerlendirildiğinde DOSPERT otuz ve yirmi beş madde için gerçekleştirilen güvenilirlik analizlerinde ölçeğin DFA öncesi ve DFA sonrası Cronbach Alfa (α) kıyaslandığında sağlık/güvenlik, finans, etik alt boyutlarında ve ölçek toplamında bu değerlerin oldukça yükseldiği görülmektedir. DOSPERT'e ilişkin gerçekleştirilen psikometrik çalışmalara ilişkin bulgular, DOSPERT'in 5 alt boyut ve 25 maddeden oluşan azaltılmış madde sayısı ile Türk kültürü için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Blais ve Weber (2006) tarafından geliştirilen DOSPERT'in 30 maddelik kısa formu üzerinde gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda ölçeğin doğa ve macera rekreasyonu etkinliklerinde katılımcıların risk alma davranış düzeylerinin belirlenmesinde kullanılabilecek yeterli psikometrik özelliklere sahip bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

1. Aktaş, İ. (2014). Farklı Branşlarda Spor Yapan ve Spor Yapmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Risk Alma Süzeyerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
2. American Sports Data. (2002). "Generation Y" Drives Increasingly Popular "Extreme" Sports. Sector Analysis Report, <http://www.americansportsdata.com/prextremeactionsports.asp>.
3. Arbuckle, J.L. (2012). IBM SPSS Amos 19 User'S Guide. www.amosdevelopment.com/download/amos.pdf.
4. Arnett, J. (1992). Socialization and adolescent reckless behavior: a reply to jessor. *Developmental Review*, 12, 39-409.
5. Arnett, J., Balle-Jensen, L. (1993). Cultural bases of risk behavior: danish adolescent. *Child Development*, 64, 1842-1855.
6. Avcı, DE. (2007). Beyin Temelli Öğrenme Yaklaşımının 7. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilgisi Dersindeki Başarı, Tutum ve Bilgilerinin Kalıcılığı Üzerine Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
7. Avcı, DE., Yağbasan, R. (2008). Beyin yarı kürelerinin baskın olarak kullanılmasına yönelik öğretim stratejileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28 (2): 7.
8. Bagby RM, Parker JDA, Taylor GJ. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale-I item selection and cross validation of the factor structure. *J Psychosom Res*, 38, 23-32.
9. Bagby RM, Taylor GJ, Parker JDA. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale: II. convergent, discriminant, and concurrent validity. *J Psychosom Res*, 38, 33-40.
10. Bayar, N. (1999). Ergenlerde Risk Alma Davranışı: İç Tepkisellik, Aile Yapısı ve Demografik Değişkenler Açısından Gelişimsel Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

11. **Blais, AR, Weber, EU.** (2006). A Domain-Specific Risk-Taking (DOSPERT) scale for adult populations. *Judgment and decision making*, 1, 33-47.
12. **Blais, AR, Weber, EU.** (2002). Testing invariance in risk taking: a comparison between anglophone and francophone groups, *Scientific Series*, 25, 1-28.
13. **Brymer, E., Schweitzer, R.** (2013) The search for freedom in extreme sports: A phenomenological exploration. *Psychology of Sport and Exercise*, 14, 865-873.
14. **Britt, T, Garrity, MJ.** (2006). Attributions and personality as predictors of the road rage response. *British Journal of Social Psychology*. 45, 127–147.
15. **Büyükköztürk, Ş.** (2011) . *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Yayınevi.
16. **Byrnes, JP., Miller, DC, Schafer, W.D.** (1999). Gender differences in risk taking: a meta-analysis. *Psychology Bulletin*, 125, 367-383.
17. **Chen, C, Greenberger, E, Lester, J, Dong, Q, Guo, MS.** (1998). A cross-culturel study of family and peer correlates of adolescent misconduct. *Developmental Psychology*, 34, 770-781.
18. **Cohen, J.** (1988). *Statistical Power Analysis for The Behavioral Sciences*. (2nd Edition) Lawrence Erlbaum Associates.
19. **Creyer, E,H, Ross, W,T, Evers D.** (2003) Risky recreation: an exploration of factors influencing the likelihood of participation and the effects of experience. *Leisure Studies*, 22(3),239–253
20. **Davis, EC, Nur, H, Ruru, SAA.** (1994). Helping teachers and students understand learning styles. *English Teaching Forum*, 32 (3), 1-17.
21. **Demirhan G, Aşçı HF, Kangalgil, Saraçbaşı MO.** (2014). Extrem sporları risk algısı ve çekicilik ölçeği. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 25(1), 11–22.
22. **Dickson, T, Dolnicor, S.** (2004). No risk, no fun: the role of perceived risk in adventure tourism. University Of Wollongong. Research Online. Web: <http://ro.uow.edu.au/commpapers>, 1-11.
23. **Dinç, SC.** (2018). *Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Ankara: Spor Yayınevi.
24. **Du, X, Li, J, Du. X.** (2014). Testing risk-taking behavior in chinese undergraduate students. *Plos One*, 9(5), 1-8.
25. **Emmons, RA.** (1981). Relationship between narcissism and sensation seeking. *Psychological Reports*, 48, 247–250.
26. **Ermer, E, Cosmides, L, Tooby J.** (2008). Relative status regulates risky decision making about resources in men: evidence for the co-evolution of motivation on cognition. *Evolution and Human Behavior*, 29, 106-118. doi: [10.1016/j.evolhumbehav.2007.11.002](https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2007.11.002)
27. **Field, A.** (2009). *Discovering Statistic: Using SPSS*. Sage: Los Angeles.
28. **Foster, J. D., Misra, T. A., Reidy, D. E.** (2009). Narcissists are approach oriented toward their money and their friends. *Journal of Research in Personality*, 43(5), 764-769.
29. **Foster, JD, Trimm, RF.** (2008). On being eager and uninhibited: narcissism and approach–avoidance motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 1004–1017.
30. **Foster, JD, Shenese, JW, Goff, JS.** (2009). Why do narcissists take more risk? testing the roles of perceived risks and benefits of risky behaviors. *Personality and Individual Differences*, 47, 885-889.
31. **Fox, C. R., Tannenbaum, D.** (2011). The elusive search for stable risk preferences. *Front. Psychol.*, 2:298. doi: 10.3389/fpsyg.2011.00298
32. **Gençtanırım, D.** (2014). Riskli davranışlar ölçeği üniversite formu: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 5 (1), 24-34.
33. **Gezeri M, İlhan M, Şahin Fİ.** (2014). Sosyal bilgiler odaklı akademik risk alma ölçeği (soaraö) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 125-164.
34. **Greene, K, Krcmar, M, Walters, LH, Rubin, DL, Hale, L.** (2000). Targetting adolescent risk-taking behaviors: the contributions of egocentrism and sensation-seeking. *Journal of Adolescence*, (23), 439-461.
35. **Gülcan, B.** (2004). Macera turizminin kapsamı ve macera turizminde kaza riski. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 18-38.
36. **Güleç, H, Köse, S, Güleç, MY, Çitak, S, Evren, C, Borckardt, J, Sayar, K.** (2009). Reliability and factorial validity of the turkish version of the 20-item Toronto Alexithymia Scale (TAS-20). *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*. 19 (3), 1-7.
37. **Gürsel S.** (2010). Tehlikeyi Kanıksama ve Risk Alma Arasındaki İlişkinin Özel Güvenlik Personeli Üzerinde İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kara Harp Okulu. Savunma Bilimleri Enstitüsü.
38. **Harris, CR, Jenkins, M.** (2006). Gender differences in risk assessment: why do women take fewer risk than men? *Judgment and Decisions Making*, 1(1), 48-63.
39. **Hoe, SL.** (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling technique. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3(1), 76-83.
40. Howard, R. (2009). A Case Study Of The Ottawa Valley Whitewater Rafting Industry: Standards And Risks. Yüksek Lisans Tezi. Brock University. Faculty of Applied Health Sciences
41. **Huck, SW.** (2012). *Reading Statistics and Research*. (6th Edition) Boston: MA. Pearson Education.

42. **Johnson, J.G., Wilke, A., Weber, E.U.** (2004). Beyond a trait view of risk-taking: A domainspecific scale measuring risk perceptions, expected benefits, and perceived-risk attitude in German-speaking populations. *Polish Psychological Blt.*, 35, 153-72.
43. **Kandel, DB.** (1985). On processes of peer influences in adolescent drug use: a developmental perspective. *Alcohol and Substance Abuse in Adolescence*, 139-163.
44. **Kazel, Y.** (2001). Erinlik Grubu Öğrencilerinin Risk Almaya Yönelik Davranışı Ve Öğretmenlerinin Algılaması. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
45. **Kerr, JH, Mackenzie, S, H.** (2012). Multiple motives for participating in adventure sports. *Psychology of Sport and Exercise*, 13, 649-657
46. **Keyes, R.** (1985). *Chancing It: Why We Take Risks*. Boston: Little Brown And Company Publishers.
47. **Koçak, R.** (2002) Aleksitimi: kuramsal çerçeve tedavi yaklaşımları ve ilgili araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35 (1-2), 9-212.
48. **Korkmaz H.** (2002). Fen Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme Ve Akademik Risk Alma Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
49. **Lakey, CE, Rose, P, Campbell, WK And Goodie, AS.** (2008). Probing the link between narcissism and gambling: the mediating role of judgment and decision-making biases. *Journal of Behavioral Decision Making*, 21, 113–137.
50. **Llewellyn, DJ, Sanchez, X.** (2008). Individual differences and risk taking in rock climbing. *Psychology of Sport and Exercise*, 9, 413-426.
51. **Llewellyn, DJ , Sanchez, X, Asghar, A, Jones, G.** (2008). Self efficacy, risk taking and performance in rock climbing. *Pers. and Individual Differences*, 45(1), 75-76.
52. **Lee, T.H.; Tseng, C.H.; Jan, F.H.**(2015). Risk-taking attitude and behavior of adventure recreationists: a review. *Tour. Hosp*, 4, 1–3.
53. **Lozano, L, Megias, A, Catena, A, Perales, JC, Balruschat, S, Candido, A.** (2017). Spanish validation of The Domain-Specific Risk Taking (DOSPERT-30) Scale. *Psicothema*, 29(1), 111-118.
54. **Meydan, CH, Şeşen, H.** (2011). *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
55. **Mishra, S, Lalumiere, ML.** (2011). Individual differences in risk propensity: association between personality and behavioral measures of risk. *Personality And Individual Differences*, 50, 869-873.
56. **Mishra, S, Martin, LL.** (2010). You can't always get what you want: the motivational effect of need on risk-sensitive decision making. *Journal of Experimental Social Psychology*, 46, 605-611.
57. **Paetsch, JJ, Bertrand, LD.** (1997). The relationship between peer, social and school factors and delinquency among youth. *Journal of School Health*, 67, 27-32.
58. **Pain, MTG And Pain, MA.** (2005). Essay: risk taking in sport. *The Lancet*, (1), 366. [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(05\)67838-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(05)67838-5).
59. **Parsons, JJ, Siegel, AW, Cousins, JH.** (1997). Late adolescent risk-taking: effects of perceived benefits and perceived risk on behavioral intentions and behavioral change. *Journal of Adolescence*, 20, 381-392.
60. **Raiola, E, O'Keefe, M.** (1999). Philosophy in practice: a history of adventure programming. In J. C. Miles and S. Priest (Eds.). *Adventure Programming*. State College, PA: Venture, 45-53.
61. **Shoham, A, Rose, GM, Kahle, LR.** (2000). Practitioners of risky sports: a quantitative examination. *Journal of Business Research*, 47, 237-251.
62. **Slanger, E, Rudestam, KE.** (1997). Motivation and disinhibition in high risk sports: sensation seeking and self-efficacy. *Journal of Research In Personality*, 31(3), 355-74.
63. **Şimşek, ÖF.** (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine ilişkin giriş*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
64. **Weber, EU.**(2001). Outdoor adventure tourism a review of research approaches. *Annals of Tourism Research*, 28 (2), 360-377.
65. **Weber, EU, Blais, AR, Betz, N.** (2002). A Domain Specific Risk Attitude Scale: measuring risk perceptions and risk behaviors. *Journal of Behavioral Decision Making*, 15, 263-290.
66. **Wilson, M, Daly, M.** (1985). Competitiveness risk taking and violence: the young male syndrome. *Ethology and Sociobiology*, 6, 59-73.
67. **Wu, J, Cheung, HY.** (2014). Confirmatory factor analysis of dospert scale with chinese university students. *Psychological Reports: Mental and Physical Health*, 114(1), 185-197.
68. **Vazire, S, Funder, DC.** (2006). Impulsivity and the self-defeating behavior of narcissists. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 154–165.
69. **Yaman S, Köksal MS.** (2014). Fen öğrenmede zihinsel risk alma ve yordayıcılarına ilişkin algı ölçeği türkçe formunun uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 11(3).
70. **Yılmaz, T.** (2000). Ergenlerde Risk Alma Davranışlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
71. **Zweig, P.** (1974). *The Adventurer: The Fate Of Adventure In The Western World*. London, UK: JM Dent and Sons Ltd., 1-41.